



Funded by
the European Union

WALKSCAPES

Miestų atnaujinimas pasitelkiant švietimą

Dosjė

Projekto informacija:

Programa: Erasmus+

Pagrindinis veiksmas: KA210 - Organizacijų ir institucijų bendradarbiavimas

Veiksmo tipas: Mažos apimties partnerystės jaunimo srityje

Projekto pradžia: 2022 m. vasario 28d.

Projekto pabaiga: 2024 m. vasario 27d.

Projekto Nr. 2021-1-IT03-KA210-YOU-000033858

Daugiau informacijos walkscapes.emundus.lt

Parengė:

VšĮ „eMundus“ bendradarbiaujant su Laboratorio Urbano di Prossimità

Turinys:

1. Tiksliniai pasivaikčiojimai (walkscapes) ir dosjė
2. Miestų atnaujinimo tyrimas
3. “Walkscapes” kaip metodika
4. Rekomendacijos

Tiksliniai pasivaikščiojimai ir Dosjė

Projektas "Walkscapes - Miestų atnaujinimas pasitelkiant švietimą" įgyvendinamas pagal "Erasmus+" programą Mažos apimties partnerystės bendradarbiavimo srityje, o jo esmė - neformaliojo švietimo praktikos plėtojimas keičiantis patirtimi tarp dviejų pelno nesiekiančių organizacijų Italijoje - "Laboratorio Urbano di Prossimità - APS" (LUP), ir Lietuvoje - VšĮ "eMundus".

Dvejus metus trukusio projekto tikslas - eksperimentuoti su švietėjiška veikla miestų atnaujinimo srityje pasitelkiant miesto tyrinėjimą, įkvėptą romėnų kolektyvo "Stalker" patirties ir jo įkūrėjo Francesco Careri palikto pėdsako knygoje "Walkscapes - il camminare come pratica estetica". Projektu buvo siekiama mokyti jaunimą Italijoje ir Lietuvoje miestų atnaujinimo principų. Naudodamiesi „Walkscapes“, dalyviai mokėsi apie miestų transformaciją ir daugybę kitų pagrindų reikalingų atkurti miesto kultūrą.

Projekto uždaviniai:

- Sustiprinti neformaliojo švietimo praktiką miestų atnaujinimo srityje (t. y. „Walkscaping“).
- Skatinti tarptautinį Parmos ir Kauno bendradarbiavimą miestų atnaujinimo srityje.
- Skleisti ir viešinti nedidelio masto miestų atnaujinimo gerosios patirties praktikas.

2022-2024 m. projektas buvo įgyvendinamas per kelis Parmoje ir Kaune vykusius seminarus (tikslinius pasivaikščiojimus) ir dviejų projektą įgyvendinančių organizacijų gerosios praktikos mainų susitikimus. Tarp svarbiausių projekto rezultatų, be tikslinių pasivaikščiojimų (walkscapes) veiklos, buvo parengta analizė, atliekant apklausą ir apklausiant jaunimą 3-ose srityse: (1) socialinė ir demografinė informacija; (2) žinios apie miestų regeneraciją; (3) gyventojų dalyvavimas viešuosiuose miesto regeneracijos veiksmuose;

Taip pat projekto metu sukurtas projekto tinklapis (<https://walkscapes.emundus.lt/>) su interaktyviais žemėlapiais, pažyminčiais vietas, kuriose vyko tiksliniai pasivaikščiojimai (walkscapes), parengta sklaidos medžiaga, įskaitant bendrą mokslinį leidinį su parengta informacija apie "Walkscapes".

Dosjė - tai galutinis projekto rezultatas, kuriame pateikiami šie projekto aspektai:

- dalyvių bendruomenės įsiklausymas ir dėmesys abipusiam mokymuisi;
- metodika, kurioje derinamas normatyvinis požiūris į miesto problemas ir neformaliojo ugdymo metodus;

- aprašyta veikla renkant idėjas, vizijas ir pasiūlymus dėl pasirinktos tiriamosios veiklos vietos, kurioje vyko tiksliniai pasivaikščiojimai (walkscapes).

Šiame dosjė atskleisime projekto metodologinę struktūrą ir pateiksime išvadas. Taip pat aptarsime šiuos klausimus:

- Projekto pradžioje atliktos **apklausos** apie projekto dalyvių žinias ir veiksmus, susijusius su plačiąja miesto regeneracijos samprata, rezultatai.
- **Metodikos**, naudotos vykdant miesto tyrimo veiklą, santrauka.
- **Rekomendacijos**, parengtos apibendrinus per dvejus metus atliktą darbą ir gausų dalyvavimą, ypač jaunimo, kuris dalyvavo įvairiose projekto veiklose.

Per dvejus metus buvo organizuoti tiksliniai pasivaikščiojimai Kaune ir Parmoje.

Parmos upės tyrinėjimas leidžia pateikti keletą idėjų, kaip ją pertvarkyti, bent jau naratyviniu požiūriu, ir, tikėkimės, kad ši upė atsidurs atviresnių, skaidresnių ir aktyvesnių diskusijų, kuriose vyraus pilietiškumas, pilietinė visuomenė, piliečių atstovai ir administratoriai, centre.

Nemuno pakrančių, esančių miesto centre, tyrinėjimas, krantinėse jau esančių pastatų ir situacijos apžvalga, įgyvendinant tikslinius pasivaikščiojimus su gidu, bei į pasivaikščiojimus idėjų generavimui kviečiant tiek piliečius, tiek būsimus architektus (architektūros studijų studentus), tiek lietuvius, tiek užsieniečius, leidžia pateikti keletą pasiūlymų, kurie tikimės bus naudingi ir miesto projektavimui bei gilesnėms diskusijoms sprendimus priimančiose institucijose.

Miestų atnaujinimo tyrimas

Pirmuoju projekto įgyvendinimo etapu buvo renkama išsami informacija bendradarbiaujant su tikslinėmis grupėmis (jaunimu) ir įvairiomis organizacijomis, užsiimančiomis aplinkosauga, miestų atnaujinimu; taip pat su LUP turėjo pokalbius su savivaldybės administracijos nariais, o eMundus su aukštojo mokslo institucija KTU Statybos ir Architektūros fakultetu.

LUP bei VšĮ „eMundus“ siekdami sužinoti tikslinės grupės dalyvių nuomonę apie miestų (Kauno ir Parmos) atnaujinimą parengė apklausą ir apklausė daugiau kaip 50 respondentų.

Apklausos tikslas buvo:

- Apžvelgti, kokios yra tikslinės grupės (jaunimo iki 29 metų) ir kitų respondentų (pasirinktų miestų (Kauno ir Parmos) gyventojų ir svečių) žinios apie miestų atnaujinimą;
- ištirti, kaip piliečiai suvokia savo dalyvavimo veikloje lygį priimant sprendimus ir dalyvaujant vietos miestų atnaujinime;
- surinkti pasiūlymus, kaip administracija ir kitos vietos institucijos, ypač ugdymo institucijos, pavyzdžiui, mokyklos ir universitetai, turėtų veikti, kad padidintų jaunųjų piliečių dalyvavimą ir žinias apie miestų atnaujinimo veiksmus.

1. Miestų atnaujinimas, kas tai?

Pirmasis atviras anketos klausimas: "**Kaip manote, kokių tikslų reikėtų siekti miestų atnaujinimo srityje?**".

Dauguma atsakymų buvo gana nuoseklūs, nurodant sąmoningą viešųjų erdvių panaudojimą bendriems piliečių poreikiams tenkinti. Daugiau atsakymų buvo susiję su bendruomenės tapatumo jausmo stiprinimu kuriant prieinamas erdves, skirtas bendravimui.

Vienas iš atsakymų ypač gerai atspindi apjungtus tam tikrus tikslus:

- "1. Svarbu atkurti degraduojančių ar neužstatytų teritorijų ar rajonus;
2. Sukurti supratimą apie tam tikroms vietoms būdingą kultūrą;
3. Suteikti socialinio įtraukimo galimybes tiems, kuriems gresia atskirtis".

Detalesni atsakymai, gauti iš Kaune vykdytos dalyvių apklausos būtų:

8 respondentai mano, kad miestų atnaujinimo esmė turėtų būti susijusi su:

žaliosiomis erdvėmis, dviračių infrastruktūra, neaukojant taršaus transporto vardan žaliųjų erdvių. Tuo

kartu skatinant naudoti ekologiškas transporto priemones.

- 12 respondentų mano, kad Miestų atnaujinimas turėtų būti susijęs su: patogiu gyvenimo būdu vietos gyventojams. Dizainas iš tiesų yra skirtas visiems ir yra visa ko pagrindas, tiek vizualinė dalis, tiek patogumas.

- 4 respondentai mano, kad Miestų atnaujinimui svarbu: bendradarbiauti su švietimo įstaigomis, kurti harmoniją, miesto vyriausiasis architektas turėtų bendrauti ir bendradarbiauti su bendruomenėmis, ne tik pasirūpinti parašais, kurių reikalauja verslo atstovai ir nekilnojamojo turto vystytojai.

2. Galimybės kūrybiškumui

Beveik visi dalyviai kritiškai vertino savivaldybės administracijos pastangas, kad sprendimų, susijusių su miesto planu ir viešųjų erdvių tvarkymu, priėmimo procesas vyktų tik administracijoje dalyvaujantiems, didžioji dauguma mano, kad būtina įtraukti vietos bendruomenes.

Nors viešai kalbama, kad miesto piliečių įsitraukimas ir nuomonė svarbi ir tai ne vienoje šalyje yra privaloma pagal teisės aktus, tiesioginių diskusijų su piliečiais dėl savivaldybės administracijos planų organizavimas laikomas nepilnai išnaudota galimybe ir retais atvejais nutinka, kad administracija tik pristato jau priimtus sprendimus. Tokį suvokimą gali lemti įvairios priežastys, kurių galutinis poveikis - kliūtys aktyviam piliečių dalyvavimui.

Kai kurie iš pateiktų pasiūlymų, kaip spręsti šią problemą:

- viešų idėjų ir projektų konkursų organizavimas
- piliečių įvairių grupių įtraukimas tiesiogiai organizuojant tikslinius susitikimus dėl miesto atnaujinimo
- savivaldybės vykdomų viešų apklausų organizavimas
- miesto atnaujinimo seminarų ir idėjų pristatymų organizavimas (apimant ir diskusijas, pasiūlymus iš visuomenės pusės)
- įdiegti elektroninę idėjų pateikimo sistemą
- rengti konkursus
- bendrauti socialiniuose tinkluose ir ten užduoti klausimus, pateikti atsakymus
- bendrauti su mokyklų ir universitetų moksleiviais / studentais, atlikti apklausas pagal gyvenamąją vietą, pristatyti planus ankstyvame etape, o gal turėti specialų portalą, rengti e-

renginius, kuriuose žmonių grupės galėtų susipažinti su pasiūlymais ir išsakyti nuomonę, teikti idėjas jų gerinimui.

Didžiausias miesto išteklius yra jo gyventojų energija ir idėjos, panaudokime jas!

3. Galimybės jaunimui

Nors tai gali skambėti kaip rinkimų kampanijos klišė, apklausos rezultatai rodo, kad tiek Parmos, tiek Kauno respondentai mano, kad situacija būtų geresnė, tai būtų įdalyvavimą sprendimų pateikime įtraukta daugiau jaunesnių nei 30 metų amžiaus žmonių.

Ypač jautrios sritys, kurias reikia plėtoti, yra šios:

- mokyklinėje programoje labai trūksta miesto atnaujinimo ir tvarumo klausimų, susijusių su miestu;
- nepakankamas jaunimui skirtų ir lengvai prieinamų viešųjų erdvių skaičius;
- priimant sprendimus, susijusius su miesto viešųjų erdvių pokyčiais, apklaustieji pastebi, kad nepakankamai atsižvelgiama į jaunų žmonių nuomonę.

Apklausos Kaune respondentai mano, kad vietos savivalda beveik neatsižvelgia į 14-25 metų amžiaus jaunimo nuomonę bei idėjas, planuojant miesto atnaujinimą, tačiau didelė dalis mano, kad savivaldybė skiria pakankamai dėmesio viešųjų erdvių prieinamumui jaunimo tarpe didinti. Taip pat didžioji dalis respondentų mano, kad yra labai svarbu bendrose į mokymo programas moksleiviams įtraukti tokias temas, kaip tvari infrastruktūra, judumas, prisitaikymas prie klimato kaitos, miestų atnaujinimas. Visi apklausos dalyviai sutiko, kad moksleiviai ir studentai turėtų turėti galimybę išreikšti nuomonę apie miesto erdvių valdymą ir atnaujinimą aplink jų mokymo įstaigas.

Respondentų siūlomi galimi moksleivių ir studentų aktyvinimo būdai, siekiant juos labiau įtraukti į miesto erdvių valdymą ir atnaujinimą aplink jų mokymo įstaigas:

- organizuoti seminarus moksleiviams / studentams, skirtus tiek idėjų pasiūlymams, tiek fiziniam įgyvendinimui;
- organizuoti konkursus savivaldybės finansavimui gauti;
- moksleiviai / studentai turėtų patys imtis iniciatyvos diskutuoti, spręsti, siūlyti ir gauti finansavimą su mokinių tarybų, mokyklos (universiteto) administracijų ir savivaldybių pagalba;

- moksleiviai / studentai turėtų patys rūpintis savo aplinka ir ją prižiūrėti, organizuoti darbus, kad sukurtų laisvalaikio erdves.
- Pasitelkti alumnų organizacijas mokyklų / universitetų ar kitų švietimo įstaigų aplinkos temai.

4. Problema yra prioritetų sudėliojime

Įdomu tai, kad skirtingi respondentai nesutaria dėl to, kokius prioritetus turėtų spręsti miestų atnaujinimas. Kalbant apie skirtingas temines sritis, į kurias reikėtų sutelkti galimų miesto atnaujinimo intervencijų dėmesį, respondentai beveik vienodai pasiskirstė pagal įvairias siūlomas sritis: socialumas, sportas ir gerovė, žaluma, menas ir kūrybiškumas.

Šis rezultatas rodo, kad respondentai nepakankamai vienodai suvokia miesto poreikius. Nors visi pripažįsta didėjančią miesto atnaujinimo intervencijų poreikį, kartu vaizdiniai apie atnaujintų viešųjų vietų panaudojimą neranda bendro vardiklio.

Apklausoje Kaune respondentams uždavus klausimą „**Kokiose trijose vietose, jūsų manymu, labiausiai reikia intervencijos atnaujinant miestą?**“ Išryškėjo 5 galimos miesto dalių kategorijos:

- **miegamieji rajonai** (dažniausiai minimas Šilainių rajonas)
- **gyvenamųjų namų rajonai** (Aukštieji Šančiai, Vilijampolė, Palemonas, Romainiai)
- **parkai ir gamtinės vietovės** (minimos upių pakrantės, Panemunės bei Lampėdžių parkai)
- **pėsčiųjų takai ir gatvės**
- **specifiniai objektai** (minimi istoriniai griūvantys pastatai, automobilių eismo bei parkavimo plėtra miesto centre, Sąjungos aikštė)

Dauguma apklaustųjų (50 proc.) sutiko, kad parkai ir kitos gamtinės vietovės turėtų būti svarbiausias prioritetas atnaujinant neišnaudotas viešąsias erdves mieste, taip pat respondentai mano, kad svarbu šiose vietose integruoti daug funkcijų.

“Walkscapes” kaip metodika

Vienas iš pagrindinių projekto tikslų buvo gerinti intervencijos metodą, kuris galėtų būti naudojamas ir kaip veikla, kurią būtų galima naudoti švietimo programoje, ir kaip miesto atnaujinimo veiksmas. Sužinojome, kad tokio pobūdžio intervencija yra įmanoma ir iš tiesų rekomenduojama, kad būtų galima paspartinti dalyvių analitinio mąstymo ir normatyvinio mąstymo vystymąsi.

Kita vertus, šio tipo metodas yra ribotas, nes reikia gana ilgo laiko, ilgesnio nei paprastai skiriama ugdymo vienetams, kad ši veikla duotų rezultatų. Labai svarbu ne tik tai, kad vienkartinė tyrinėjimo veikla užsitęstų ilgiau, bet ir tai, kad šis metodas gali žlugti, jei nerandama progos vėliau apsilankyti analizuojamose erdvėse ir įsitraukti į jų gerinimo, atkūrimo procesą.

Walkscape Torrente Parma – dirbtuvės 2022

LUP nariai diskutuodami su "Walkscapes" koncepcijos kūrėju, profesoriumi Francesco Careri, ne kartą įsitikino, kad reikia visapusiškai išgyventi upės (tyrinėjimui pasirinkta Parmos upė) erdvę, praleisti joje dienų dienas ir naktis, kad galėtume giliau įsisavinti sunkiai aprėpiamos vietos, kokia turi būti "Walkscapes" tyrimų objektas, esmę.

Toli gražu nepavyko įgyvendinti šių patarimų projekto rėmuose, todėl pirmosios kūrybinės dirbtuvės - pasivaikčiojimai, surengti siekiant eksperimentuoti su "Walkscapes", įvyko 2022 m. birželio mėn. Dirbtuvės truko penkias dienas, per kurias lankėmės įvairiose upės vietose ir bandėme pateikti įvairaus pobūdžio temines įžvalgas: istorines / urbanistines, architektūrines / politines, ekologines / aplinkosaugines ir menines.

Kolektyviai parengtas teminis metodas buvo skirtas ne atsakymams, o tyrimo klausimams kelti. Klausimus, į kuriuos galėjome atsakyti dėl dalyvių atsiliepimų apie seminaro pradžioje jiems pasiūlytą medžiagą: užrašų žemėlapius ir darbo korteles. Kai kurių dalyvių baigiamieji darbai buvo architektūriniai projektai ir kraštovaizdžio fotografijos projektai.

Todėl pirmojo seminaro metodologiniu požiūriu buvo siekiama praturtinti kiekvieno dalyvio kultūrinę patirtį, per miesto tyrinėjimo veiklą ir kitus teorinius ir praktinius darbus. Šią patirtį dalyviai gali panaudoti vėliau plėtojant asmeninius projektus.

Maretto Dreamin’ - dirbtuvės 2023

Antrasis pasivaikčiojimas, sumanytas ir įgyvendintas pirmojo seminaro dalyvių, kurie kartu su LUP organizavo veiklas, vaizduotės dėka, įgavo mišrią meno instaliacijos, kuri buvo vykdoma lygiagrečiai su miesto tyrinėjimu, formą. Šioje iteracijoje Walkscape flaneuristinė dvasia labiau išryškėjo per neegzistuojančios vietos paiešką.

Maretto, legendinio paplūdimio ant Parmos upelio kranto, prisimenamo kaip vieta, kurioje septintajame ir aštuntajame dešimtmetyje vasarodavo jauni parmiečiai, paieškos buvo vykdomos tiek fiziškai, tiek metaforiškai, sukomplektavus fotografijų rinkinį, kuriame buvo užfiksuota septintojo dešimtmečio Romanijos atostogų turizmo estetika, įterpiančią upės vagos dalies aplink „Ponte Nord“ kontekstą.

Sukūrus kontrastą tarp vietos ekologinės situacijos ir estetikos, atkurtos scenografijoje su aktoriais ir fotografais, kūrinių dirbtuvių tikslas buvo pasmerkti dėl ekologinės degradacijos naujausių parmeziečių kartų priverstinį santykio su upe atsisakymą.

„Walkscape“ Karaliaus Mindaugo prospektu Kaune

Pasivaikščiavimui Lietuvoje, Kaune, buvo pasirinktas Karaliaus Mindaugo Prospektas šalia didžiausios Lietuvos upės – Nemuno. Prospektas yra viena pagrindinių Kauno transporto arterijų. Čia eismas intensyvus – šia trasa nuolat važinėja tiek viešieji autobusai ir troleibusai, tiek asmeninės transporto priemonės. Gatvė taip pat yra tankiai apgyvendinta – joje yra daug gyvenamųjų namų, taip pat komercinių įstaigų, parduotuvių ir restoranų, degalinė, šalutinės gatvės. Karaliaus Mindaugo prospekte yra įsikūrę vieni pagrindinių Kauno prekybos ir verslo centrų.

Deja, Karaliaus Mindaugo prospektas nėra pilnai pritaikytas žmonėms. Neišnaudotas krantinės potencialas, vis dar pirmenybė teikiama transportui, o ne pėstiesiems, gatvės struktūra dalina urbanistinį vientisumą, nes vieną kultūrinį sluoksnį dalija į kelias dalis. Ir tai tik kelios šios didelės gatvės (prospekto) problemos. Ši aktyvaus transporto arterija yra ir patekimo į miesto žalią zoną – Nemuno salą kliūtis, tad yra įrengtos 3 požeminės perėjos, kurios veda į Nemuno krantinę, 3 pėsčiųjų tiltai į salą. Saloje, kuri yra žaliaji miesto zona, statomi nacionalinės svarbos bei pramogoms skirti statiniai – renginių ir sporto arena, modernus mokslo muziejus, taip pat pastatytas baseinas, kuris tapo miestiečių traukos objektu dėl vandens pramogų.

Renginio metu dalyviai ėjo Karaliaus Mindaugo prospektu, tyrinėjo jo apylinkes, klausėsi jo istorijos. Pasivaikščiavimas yra neatsiejamas nuo viešųjų erdvių ir architektūros, tai būdas skatinti visuomenės įsitraukimą į miesto erdvių atnaujinimą. Pasivaikščiavimo gidas Algimantas Grigas išsamiai papasakojo apie istorinius pastatus, tokus kaip Vytauto Didžiojo bažnyčia, Vilniaus universiteto Kauno fakultetas, Karaliaus Mindaugo profesinio rengimo centras (buvusi žydų gimnazija), Kauno apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos pastatas (pastatytas 1929 m.), žydų vaikų pradinė mokykla pastatas (pastatyta 1931 m.), taip pat buvo aptartas ir naujas miestas su Nemuno sala jungiantis tiltas.

Po pasivaikščiavimo dalyviai diskutavo apie Kauno centro ir Nemuno upės išskyrimo problemas bei galimybes išnaudoti šios vietos potencialą.

Kylantys iššūkiai

- **Reikšminių sluoksnių suskirstymas.** Vienoje Karaliaus Mindaugo prospekto pusėje yra ramybės oazė – Nemuno sala, kitoje gatvės pusėje yra istorinė miesto dalis: –senamiestis ir naujamiestis. Platus Karaliaus Mindaugo prospektas skiria šias puses, taip padalydamas visą miesto struktūrą į kelias dalis.
- **Vartotojiškumo kultūra.** Karaliaus Mindaugo prospektas atspindi vartotojiškumo kultūrą – jame gausu reklamų ir parduotuvių. Toks vartotojiškumo skatinimas prieštarauja žmogiškosioms vertybėms ir tvarumui.
- **Ryšys su gamta.** Karaliaus Mindaugo prospekte gausu automobilių ir įmonių – tai verčia apmąstyti gamtos ir žmogaus santykį. Ar toks miesto modelis suderinamas su gamtos apsauga ir tvarumu? Kaip tai veikia ekosistemų ir natūralių gyvybės formų išsaugojimą?
- **Eismo spūstys.** Karaliaus Mindaugo prospektas pasižymi labai judriu eismu – čia važinėja ir automobiliai, ir viešasis transportas. Dėl didelio automobilių skaičiaus gali susidaryti spūstys, ypač piko valandomis.
- **Pėsčiųjų saugumas.** Nors prospekte gausu pėsčiųjų, ne visos vietos pritaikytos pėstiesiems. Tam tikrose vietose nepakanka pėsčiųjų perėjų arba jos yra nepatogioje vietoje, neprieinamos.
- **Sausros problemos.** Kartais ilgai trunkanti sausra gali neigiamai paveikti medžių sveikatą ir želdinių priežiūrą. Dėl išdžiūvusių augalų gatvė praranda savo grožį.
- **Triukšmo lygis.** Dėl intensyvaus eismo Karaliaus Mindaugo prospektas gali būti triukšmingas, ypač esant dideliame automobilių ir viešojo transporto skaičiui.
- **Bendruomeniškumo stoka.** Dėl didelės žmonių ir prekybos centrų gausos gali susidaryti įspūdis, kad žmonės praranda savo tapatybę ir ryšį su bendruomene. Karaliaus Mindaugo prospekte neskatinamas bendravimas, slopinami tarpusavio santykiai.

Karštą vasaros dieną Karaliaus Mindaugo prospektu ir Nemuno krantine eidami dalyviai, pastebėjo, kad krantinėje vaikščioja ir dviračiais važinėja įvairaus amžiaus žmonės, tačiau nėra kur prisėsti, pailsėti, pasislėpti nuo saulės, reikia įrengti pavėsines, poilsio vietas. Taip pat buvo pasiūlymas pasodinti daugiau medžių, siekiant krantinę labiau apsaugoti nuo prospekto transporto taršos. Atskira juosta reiktų pažymėti dviračių taką, siekiant saugesnio judėjimo, nes dabar tai bendras kelias, todėl galimi susidūrimai.

Siekiant, kad Nemuno krantinė būtų saugi ir švari aplinka, kurioje būtų gerbiama aplinka ir gamta, o miestiečiai galėtų džiaugtis šioje unikaloje teritorijoje, reikia rūpestingai prižiūrėti Nemuno

krantinės ekosistemą, skatinti vietinės floros ir faunos išsaugojimą, taip pat įrengti švarias ir tvarkingas gamtinių objektų peržiūros vietas.

Einat krantine upės vagos kryptimi pasiekama santaka - Nemunas bei Neris susilieja į vieną, tai unikali miesto dalis ir unikali patirtis miesto svečiams, šis maršrutas gali būti siūlomas ir reklamuojamas turistams, tai dar viena priežastis puoselėti krantinės taką.

„Walkscape“ – H. ir O. Minkovskių gatve Kaune

2023 m. rugsėjo 28 d. projekte „Walkscapes“ vyko ekskursija – tikslinis pasivaikščiojimas grupėje H. ir O. Minkovskių gatve, Kaune, kairiajame Nemuno krante. Dalyviai tyrinėjo gatvės erdves iš pėsčiųjų perspektyvos ir diskutavo apie iššūkius įgyvendinant planuojamą ekstensyvią rajono plėtrą.

Kelionė prasidėjo prie Aleksoto funikulieriaus. Gidas Algimantas Grigas dalyvius sudomino pasakojimu apie Aleksote gyvenusį žydų kilmės grūdų pirklių Leviną Minkovskį ir jo sūnus – Oskarą ir Hermaną, papasakojo apie jų profesijas ir gyvenimą bei juos išgarsinusius pasiekimus medicinos ir matematikos srityse – dėl šių pasiekimų jų vardais buvo pavadinta gatvė. Hermanas buvo matematikas, sukūręs geometrinių skaičių teoriją, mokęs A. Einšteiną, o Oskaras – patofiziologas, nustatęs, kad diabetas išsivysto dėl kasos patologijos. Šis atradimas padėjo išrasti insuliną.

Eidami H. ir O. Minkovskių gatve dalyviai pastebėjo naujai statomus gyvenamuosius pastatus – šis rajonas gentrifikuojamas, tampa prestižine gyvenamąja erdve.

Dalyviai sustojo prie buvusios žydų sinagogos ir prie Nemuno krantinės, kur numatoma pastatyti Mikalojaus Konstantino Čiurlionio koncertų salę ir pėsčiųjų tiltą, sujungiantį Aleksotą ir Nemuno salą.

Ekskursijos metu dalyviai turėjo galimybę aplankyti Nemunaičių – naujo daugiafunkcinio projekto (architekto R. Paleko studija) teritoriją, pamatyti naujai statomus gyvenamuosius namus, Nemuno krantinę, kuri baigus statybas bus atvira kauniečiams kaip pasivaikščiojimų zona – promenada; taip pat dalyviai sužinojo apie planuojamas laisvalaikio erdves, biurus, susisiekimo infrastruktūrą, taip pat apie planuojamus išsaugoti senuosius istorinius statinius – uosto ir bokšto liekanas.

Dalyviai susipažino su seniausiu pramonės paveldu - Aleksoto malūnu (baigtas statyti 1890 m.), kitais senaisiais grūdų perdirbimo bei sandėliavimo objektais ir geležinkelio linijomis.

Galiausiai dalyviai aplankė senąsias Aleksoto žydų kapines, apsuptas geležinkelio bėgių, nelabai matomas praeiviams, tačiau kruopščiai prižiūrimas.

Parmos upės vaizdas – rekomendacijos

Demokratiniai ir dalyvaujantieji procesai

Projekte iš italų partnerių pusės dėmesys buvo skirtas Parmos upės vagos, kuri jau ilgas laikas yra tuščia ir sąlyginai apleista bei neišnaudota, tvarkymo klausimui. Tiksliniai pasivaikščiojimai ir diskusijos rodo, kad susidūrus su sudėtinga miesto planavimo problema, jauna dalyvių bendruomenė, kuriai buvo suteiktos teorinės ir praktinės priemonės, gali pateikti naudingus ir įdomius pasiūlymus, kuriuos būtų galima realiai pritaikyti.

Dviejų tikslinių pasivaikščiojimų (walkscapes) metu išsakytos mintys ir idėjos - tai įrodymas, kad Parmos mieste, kaip ir kitur, reikia, kad tokio pobūdžio galimybės miestiečiams būtų plėtojamos. Tai, kad piliečiai tiesiogiai sprendžia sudėtingus klausimus, ypač jei atstovaujama amžiaus grupėms, kurioms sprendimų priėmimo procesuose skiriama mažiau vietos, turi daug privalumų, įskaitant naujų tinklų kūrimą, socialinės dinamikos, kuria siekiama pagerinti aplinkybes, suaktyvinimą ir naujų idėjų sklaidą.

Tikslinių pasivaikščiojimų upės vaga dienomis ne tik pakeitė dalyvių ir visų su projektu susidūrusių žmonių požiūrį, bet ir, svarbiausia, sukūrė žmonių ir vietos ryšį. Tiesioginis pilietiškumo dalyvavimas svarstant viešosios erdvės panaudojimo ir atnaujinimo klausimus palengvina atsakomybės už tą erdvę prisiėmimą, pirmiausia teoriniu, o paskui ir praktiniu būdu. Šiuos procesus reikia suplanuoti, struktūrizuoti ir įgyvendinti praktiškai, kad bet koks miesto atnaujinimo procesas būtų iš tiesų sėkmingas. Be aktyvaus pilietiškumo įtraukimo bet kurios administracijos pastangos visada bus nepakankamos.

Neformalumas ir institucionalizavimas

Akivaizdu, kad viena iš svarbiausių temų, nagrinėtų pasivaikščiojimuose, buvo poreikis įsivaizduoti galimą reguliavimo vaidmenį Parmos upelio, ypač upės atkarpos, kertančios miesto centrą, prieigai, naudojimui ir funkcijoms. Tyrinėjant paaiškėjo, kad, viena vertus, daugėja įvairiausių skvotavimo pavyzdžių, kai dideles upės vagas dalis privatūs asmenys užima be jokių teisių, siekiant naudotis upė asmeniniams tikslams, kita vertus, nėra reglamentuota jokių oficialių naudojimosi upė būdų, kaip piliečiai galėtų naudotis šia erdve. Į kai kurias upės dalis galima patekti tik įveikus tokias kliūtis kaip tinklai, vartai ir t. t., kurių buvimas neatrodo itin pagrįstas.

Projekto metu dažnai buvo pastebima neformalaus bendravimo ir susitikimų svarba, ypač tokie susitikimai ir aptarimai tyrinėjant viešąją miesto erdvę ir galimybę siūlyti idėjas sprendimų priėmėjams yra labai svarbi visuomenės laisvė, leidžianti suvokti, kad naudojimasis viešąja erdve yra atsakingas žingsnis ir darant pokyčius turėtų būti atsižvelgiama ir į miesto gyventojų nuomonę. Diskusijose nebuvo pasiektas bendras sutarimas, todėl reikia išsamesnės analizės siekiant geresnio upės valdymo.

Aktyvi apsauga

Tyrimų metu taip pat paaiškėjo, kad vis daugiau vertingų iniciatyvų imasi neformalios piliečių grupės, ypač jaunimas, o ne asociacijos ar asociacijų tinklai, kurie dalyvauja upės vagos aplinkos apsaugos, ypač jos valymo ir atliekų surinkimo, veikloje. Kita vertus, šis reiškinys, nors ir absoliučiai teigiamas, rodo įstaigų, kurios yra linkusios rūpintis upės aplinkos apsauga mieste, trūkumus.

Kaip jau minėta, upių erdvių formalizavimas, be kitų teigiamų aspektų, gali palengvinti upės vagos teritorijų, kurios natūraliai negali išvengti antropizacijos ir todėl yra labiausiai žmonių naudojamos, valdymą ir apsaugą.

Negalima teigti, kad savivaldybė ir upės vagos apsaugą administruojančios agentūros, tokios kaip AIPO, yra nesuinteresuotos. Tačiau siūloma atsakomybę prisiimti ne tik viešojo administravimo institucijoms, bet ir visiems piliečiams. Tai prasideda nuo žmonių ir šios erdvės nuosavybės jausmo ugdymo.

Maršrutai ir integruota sistema su miestu

Galiausiai šiame dokumente norime pabrėžti, kad upę reikia vertinti kaip integruotą miesto sistemos dalį. Ji turi būti įtraukta į kūrybiškus ir dalyvavimu grindžiamus procesus, o vėliau tapti bendro įvairių institucijų ir piliečių valdymo ir apsaugos centru.

Šioje sistemoje turi būti atsižvelgta į panaudojamas vietas, apsaugos reikalaujančias teritorijas ir antropizacijos sustabdymą. Dviračių ir pėsčiųjų takų bei įrengtų teritorijų, kurias galėtų naudoti piliečiai ir turistai, kūrimas gali greitai atgaivinti susidomėjimą upės vaidmeniu mieste. Tai ypač svarbu atokesnėse upės vietose, kad būtų išnaudotas jos teikiamas paveldas ir pertvarkytos periferinės žaliosios zonos.

Reikia naujo naratyvo, kuris atspindėtų miesto santykį su upe. "Walkscapes" siūlo šį naratyvą įvairiais požiūrio taškais, į procesą įtraukdama jaunos žmones ir suteikdama Parmos upei naują gyvybingą estetiką.

Nemuno krantinės Kaune (Karaliaus Mindaugo prospektas bei H. ir O. Minkovskių gatvė) atnaujinimo rekomendacijos

Žaliosios erdvės ir dviračių infrastruktūra

- Plėsti ir kurti naujas žaliąsias erdves, kurios integruotų dviračių takus, skatinant ekologišką transporto priemonių naudojimą.
- Atskiras dviračių takas palei Nemuno pakrantę padidins saugumą ir patogumą dviratininkams bei pėstiesiems.

Gyvenimo patogumo užtikrinimas

- Kurti viešąsias erdves, kurios atitiktų vietos gyventojų poreikius ir skatintų socialinį bendravimą.
- Projektuojant viešąsias erdves atsižvelgti į tiek vizualinį patrauklumą, tiek patogumą, kad jos būtų prieinamos visiems.

Bendradarbiavimas su švietimo įstaigomis

- Integruoti miesto atnaujinimo ir tvarumo temas į mokyklų programas, skatinant jaunimo įsitraukimą.
- Organizuoti seminarus ir konkursus, kuriuose moksleiviai ir studentai galėtų teikti savo idėjas ir prisidėti prie projektų įgyvendinimo.

Piliečių įtraukimas į sprendimų priėmimą

- Organizuoti viešus idėjų ir projektų konkursus, įtraukiant įvairias piliečių grupes.
- Įdiegti elektroninę idėjų pateikimo sistemą, kurioje gyventojai galėtų teikti savo pasiūlymus ir dalyvauti diskusijose.
- Rengti seminarus ir viešas apklausas, skatinant tiesiogines diskusijas su piliečiais apie miesto atnaujinimo planus.

Jaunimo įtraukimas

- Skatinti jaunimo dalyvavimą miesto planavime, organizuojant specialius renginius, seminarus ir konkursus.
- Kurti jaunimui skirtas viešąsias erdves, kurios būtų lengvai prieinamos ir atitiktų jų poreikius.

Istorinių ir kultūrinių objektų integracija

- Atnaujinant miesto erdves, išsaugoti ir integruoti istorinius ir kultūrinius objektus, tokius kaip Karaliaus Mindaugo prospekte bei H. ir O. Minkovskių gatvėje esantys istoriniai pastatai.
- Skatinti turizmo plėtrą, reklamuojant unikalius maršrutus, tokius kaip pasivaikščiojimas nuo Nemuno ir Neries santakos iki Karaliaus Mindaugo prospekto.

Transporto ir eismo gerinimas

- Sumažinti eismo spūstis ir pagerinti pėsčiųjų saugumą Karaliaus Mindaugo prospekte, kuriant papildomas pėsčiųjų perėjas ir mažinant automobilių skaičių.
- Skatinti viešojo transporto naudojimą ir mažinti triukšmo lygį, plečiant žaliąsias zonas tarp eismo juostų.

Bendruomeniškumo skatinimas

- Kurti erdves, kurios skatintų bendruomenės narių tarpusavio ryšius ir bendravimą, įrengiant viešąsias poilsio zonas, pavėsines ir suolelius.
- Organizuoti renginius ir veiklas, kurios skatintų bendruomeniškumą ir bendrą miesto gyventojų tapatybės jausmą.

Įgyvendinimas ir priežiūra

- Rūpestingai prižiūrėti Nemuno krantinės ekosistemą, skatinti vietinės floros ir faunos išsaugojimą.
- Įtraukti vietos bendruomenes į viešųjų erdvių priežiūros ir tvarkymo procesus, skatinti savanorišką veiklą ir bendradarbiavimą.

Šios rekomendacijos padės atnaujinti Kauno miesto erdves, užtikrinant jų patrauklumą, patogumą ir tvarumą tiek vietos gyventojams, tiek miesto svečiams.